

Sygn. VUa 40/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 listopada 2013 roku

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Piotrkowie Trybunalskim,

Wydział V w składzie:

Przewodniczący: SSO Mariola Mastalerz

Sędziowie: SSO Beata Łapińska, SSR del. Urszula Sipińska-Sęk (spr.)

Protokolant: st.sekr.sądowy Marcelina Machera

po rozpoznaniu w dniu 13 listopada 2013 roku w Piotrkowie Trybunalskim

na rozprawie

sprawy z wniosku Ł. E.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W.

o zasiłek chorobowy

na skutek apelacji wnioskodawcy Ł. E. od wyroku Sądu Rejonowego

w Piotrkowie Tryb. IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 27 czerwca 2013r. sygn. IV U 324/12

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Rejonowemu Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Piotrkowie Tryb. do ponownego rozpoznania pozostawiając temuż Sądowi rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów postępowania za instancję odwoławczą.

Sygn. akt V Ua 40/13

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 27 czerwca 2013 roku sygn. akt IVU 324/12 Sąd Rejonowy w Piotrkowie Trybunalskim oddalił odwołanie Ł. E. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – (...) Oddział w W. z dnia 5 listopada 2012r., mocą której skarżący został zobowiązany do zwrotu nienależnie pobranego zasiłku chorobowego za okres od dnia 17 września 2011 roku do dnia 9 stycznia 2012 roku wraz z ustawowymi odsetkami w łącznej kwocie 4.175,08 zł.

Podstawę powyższego wyroku stanowiły następujące ustalenia

i rozważania Sądu Rejonowego:

Wnioskodawca Ł. E. w okresie zatrudnienia w (...) Spółka z o.o. w W. stał się niezdolnym do pracy. W okresie od 8 sierpnia 2010 roku do dnia 5 lutego 2011 roku wykorzystał 182 dniowy okres pobierania zasiłku chorobowego.

Za okres od dnia 6 lutego 2011 roku do dnia 7 marca 2011 roku przyznano wnioskodawcy prawo do świadczenia rehabilitacyjnego.

Wyrokiem z dnia 19 stycznia 2012 roku Sąd Rejonowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych przyznał wnioskodawcy prawo do dalszego świadczenia rehabilitacyjnego za okres od dnia 8 marca 2011 roku do dnia 6 maja 2011 roku.

Pracodawca wypłacił wnioskodawcy świadczenie rehabilitacyjne za powyższy okres.

Wnioskodawca Ł. E. przedłożył pracodawcy zaświadczenia o niezdolności do pracy za okresy od 16 czerwca do 22 czerwca 2011 roku i od 22 sierpnia 2011 roku do dnia 9 stycznia 2012 roku.

Pracodawca wypłacił wnioskodawcy wynagrodzenie za czas choroby za okres do dnia 16 września 2011 roku i za okres od dnia 11 września 2011 roku do dnia 9 stycznia 2012 roku wypłacił wnioskodawcy zasiłek chorobowy w łącznej kwocie 3.767,34 zł.

Podstawą stwierdzenia niezdolności do pracy w okresie 16.06.2011r. – 22.06.2011r. były następstwa urazów kończyny dolnej – T-93.

Tożsame schorzenie było podstawą do stwierdzenia niezdolności do pracy w okresie od dnia 22.08. 2011r. do dnia 02.09.2011r. Od dnia 2 września 2011 roku do dnia 9 stycznia 2012 roku podstawą wystawienia zaświadczenia o niezdolności do pracy było zaburzenia korzeni i splotów nerwowych/inne choroby krążków międzykręgowych kręgosłupa – G54/M51.

Do dnia 6 maja 2011 roku podstawą niezdolności do pracy było leczenie urazu kończyny dolnej.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał, iż odwołanie wnioskodawcy nie było zasadne. Sąd Rejonowy wskazał, że zgodnie z treścią art. 6 ust. 1 i art. 8 ustawy z dnia 25 czerwca 1999r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby (tekst jedn. z dnia 22 kwietnia 2010 roku Dz. U. nr 77, poz.512) ubezpieczonemu, który stał się niezdolny do pracy z powodu choroby w czasie trwania ubezpieczenia chorobowego, przysługuje zasiłek chorobowy przez okres trwania niezdolności do pracy z powodu choroby nie dłużej jednak niż przez 182 dni, a jeżeli niezdolność do pracy została spowodowana gruźlicą lub występuje w trakcie ciąży - nie dłużej niż przez 270 dni.

Do okresu zasiłkowego wlicza się wszystkie okresy nieprzerwanej niezdolności do pracy, jak również okresy niemożności wykonywania pracy. Do okresu zasiłkowego wlicza się okresy poprzedniej niezdolności do pracy, spowodowanej tą samą chorobą, jeżeli przerwa pomiędzy ustaniem poprzedniej a powstaniem ponownej niezdolności do pracy nie przekraczała 60 dni – art. 9 ust 1i 2 ww. ustawy.

Z ustalonego w niniejszej sprawie stanu faktycznego wynikało, że wnioskodawca w dniu 16 czerwca 2011 roku stał się niezdolny do pracy z powodu schorzenia tożsamego ze schorzeniem będącym podstawą do niezdolności do pracy do dnia 6 maja 2011 roku, a więc okres zdolności do pracy nie przekroczył 60 dni, a więc powyższy okres podlegał wliczeniu do poprzedniego okresu niezdolności do pracy.

Także kolejna niezdolność do pracy, która rozpoczęła się 22 sierpnia 2011 roku była konsekwencją następstw urazu kończyny dolnej, a więc schorzenia tożsamego. Okres zdolności do pracy także nie przekroczył 60 dni brak więc było możliwości uznania, iż doszło do otwarcia nowego okresu zasiłkowego.

Skutkowało to uznaniem przez Sąd Rejonowy, iż niezdolność do pracy, która trwała w ciągłości od 22 sierpnia 2011 roku do 9 stycznia 2012 roku podlegała zaliczeniu do poprzednich okresów niezdolności do pracy i wobec wyczerpania okresu zasiłkowego brak było możliwości nabycia prawa do dalszego zasiłku chorobowego, a tym samym zasiłek wypłacony wnioskodawcy był nienależny i podlegał zwrotowi wraz z należnymi odsetkami ustawowymi.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Rejonowy uznał odwołanie wnioskodawcy za niezasadne, a tym samym podlegające oddaleniu.

Powyższy wyrok zaskarżył w całości apelacją Ł. E. wnosząc o odstąpienie od żądania zapłaty ustawowych odsetek od kwoty pobranego zasiłku chorobowego oraz rozłożenia zadłużenia na raty. W uzasadnieniu wskazał, iż nie miał świadomości, że zasiłek chorobowy został mu przyznany nienależnie.

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zważył co następuje:

Apelacja jest zasadna i czyni skutek w postaci uchylenia zaskarżonego wyroku z powodu nierozpoznania istoty sprawy.

Pojęcie „istoty sprawy”, w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c., dotyczy jej aspektu materialnego, a nierozpoznanie istoty zachodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu nie odnosi się do tego co było przedmiotem sprawy, a więc gdy sąd zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania lub też zarzutów merytorycznych strony i w swym rozstrzygnięciu nie odniósł się do tego, co jest rzeczywistym przedmiotem sporu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 września 2002r., IV CKN 1298/00, LEX nr 80271).

Przedmiot rozpoznania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych określa decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Zaskarżona w niniejszej sprawie decyzja dotyczyła zwrotu nienależnie pobranego przez wnioskodawcę świadczenia w postaci zasiłku chorobowego za okres od dnia 17 września 2011 roku do dnia 9 stycznia 2012 roku, a nie odmowy prawa do zasiłku chorobowego za okres niezdolności do pracy z powodu choroby, jak błędnie przyjmuje Sąd Rejonowy. Co więcej, Sąd Rejonowy nie tylko błędnie zadekretował przedmiotową sprawę jako sprawę o zasiłek chorobowy, ale także tylko w tym zakresie ją rozpoznał. Sąd I instancji ustalił bowiem jedynie, iż skarżącemu w spornym okresie od dnia 17 września 2011 roku do dnia 9 stycznia 2012 roku nie przysługiwało prawo do zasiłku chorobowego, a zatem było świadczeniem nienależnym. Ustalenia te są prawidłowe, mają oparcie w art. 9 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby (tekst jednolity Dz. U z dnia 22 kwietnia 2010r. Dz. U nr 77, poz. 512) i Sąd Okręgowy w pełni je podziela. Przyznanie Ł. E. prawa do świadczenia rehabilitacyjnego na dalszy okres (od dnia 8 marca 2011r. do dnia 6 maja 2011r.) wyrokiem Sądu Rejonowego w Piotrkowie Tryb. z dnia 19 stycznia 2012r. w sprawie IVU 161/11 sprawiło, że jego niezdolność do pracy, która powstała od dnia 16 czerwca 2011r. do 22 czerwca 2011r., nie mogła otworzyć mu nowego okresu zasiłkowego – tak jak to się stało - gdyż pomiędzy ustaniem pobierania świadczenia rehabilitacyjnego (6 maja 2011r.), a kolejną niezdolnością do pracy (16 czerwiec 2011r.) powstała z powodu tej samej choroby co świadczenie rehabilitacyjne (następstwa urazów kończyny dolnej) nie nastąpiła przerwa przekraczająca 60 dni. Również kolejna niezdolność do pracy od dnia 22 sierpnia 2011r. do dnia 2 września 2011r. nie otworzyła skarżącemu nowego okresu zasiłkowego, gdyż była spowodowana tą samą chorobą - następstwami urazów kończyny dolnej i wystąpiła w okresie nie przekraczającym 60 dni od ustania poprzedniej niezdolności do pracy. Dopiero od dnia 3 września 2011r. do dnia 9 stycznia 2012r. podstawą niezdolności do pracy wnioskodawcy było inne schorzenie, a mianowicie zaburzenia korzeni i splotów nerwowych. To nowe schorzenie nie otworzyło jednak wnioskodawcy prawa do nowego okresu zasiłkowego, gdyż nie odzyskał on zdolności do pracy po ustaniu poprzedniej choroby.

Nie mniej ustalenie, iż wypłacone wnioskodawcy świadczenie z tytułu niezdolności do pracy przez organ rentowy w okresie od dnia 17 września 2011r. do dnia 9 stycznia 2012r. było świadczeniem nienależnym, nie jest jednoznaczne – jak bezpodstawnie przyjmuje Sąd Rejonowy – z obowiązkiem zwrotu takiego świadczenia. Obowiązkowi zwrotu podlega tylko świadczenie nienależnie pobrane w rozumieniu art. 84 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Przy czym o ile każde świadczenie nienależnie pobrane jest świadczeniem nienależnym, to już nie każde świadczenie nienależne jest świadczeniem nienależnie pobranym.

Za kwoty nienależnie pobranych świadczeń uważa się zgodnie z treścią art. 84 ustęp 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych:

1. świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa do ich pobierania;

2. świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzania w błąd organu wypłacającego świadczenia przez osobę pobierającą świadczenia.

W niniejszej sprawie zasiłek chorobowy został wypłacony wnioskodawcy w okolicznościach opisanych w art. 84 ustęp 2 pkt 1 ustawy systemowej.

W takiej sytuacji żądanie zwrotu nienależnego świadczenia z ubezpieczenia społecznego uzasadnione jest tylko wobec osoby, która otrzymała świadczenie bez podstawy prawnej, i tylko wówczas, gdy miała **świadomość**, że wypłacone świadczenie jej się nie należy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2001 r., II UKN 338/00, OSNP 2003 nr 3, poz. 71). W treści obowiązujących przepisów wyraźnie został wyeksponowany **czynnik świadomości** pobrania świadczenia nienależnego, przy czym o jej istnieniu przesądza dokonanie pouczenia o okolicznościach ustania prawa do świadczeń albo wstrzymania ich wypłaty. Pouczenie powinno wyraźnie, konkretnie i wyczerpująco wskazywać okoliczności mające wpływ na pobieranie świadczeń oraz jasno wskazywać okoliczności powodujące pobranie nienależnego świadczenia w sposób zrozumiały dla osoby, do której jest skierowane. Pouczenie nie może być abstrakcyjne, niekonkretne, a w szczególności nie może odnosić się do wszystkich hipotetycznych okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2007 r., I UK 90/07, OSNP 2008 nr 19-20, poz. 301, z dnia 17 listopada 1995 r., II URN 46/95, OSNAPiUS 1996 nr 12, poz. 174, z dnia 17 lutego 2005 r., II UK 440/03, OSNP 2005 nr 18, poz. 291, z dnia 9 lutego 2005 r., (...) UK 181/04, OSNP 2005 nr 17, poz. 275). Pouczenie zamieszczane standardowo w decyzjach organu rentowego, które dotyczy wszystkich możliwych sytuacji, powinno być zindywidualizowane przez wyjaśnienie odpowiednich przepisów (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2004 r., I UK 3/04, OSNP 2005 nr 8, poz. 116); może polegać na przytoczeniu przepisów określających te okoliczności, ale musi być na tyle zrozumiałe, aby ubezpieczony mógł je odnieść do własnej sytuacji (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2006 r., I UK 161/05, OSNP 2007 nr 5-6, poz. 78 i z dnia 10 czerwca 2008 r., I UK 394/07).

Dodatkowo należy zaznaczyć, że pouczenie powinno nastąpić przed wypłatą świadczenia, a nie po jego pobraniu.

W niniejszej sprawie skarżący budował odwołanie, jak i apelację na braku świadomości co do tego, że wypłacony zasiłek chorobowy mu się nie należał. Wielokrotnie podkreślał, że nie był pouczony o tym, w jakiej sytuacji zasiłek chorobowy nie będzie mu przysługiwał.

Tymczasem Sąd Rejonowy w ogóle nie zajął się kwestią świadomości skarżącego co do pobrania nienależnego świadczenia oraz kwestią pouczenia o braku prawa do pobierania świadczenia. W tym zakresie Sąd Rejonowy ograniczył się do stwierdzenia, że zasiłek wypłacony wnioskodawcy był nienależny i podlegał zwrotowi z odsetkami. Powyższe uchybienia doprowadziły do nierozpoznania istoty sprawy. Sąd Rejonowy nie rozpoznał bowiem materialnej podstawy żądania tj. nie ustalił czy nienależnie wypłacony wnioskodawcy zasiłek chorobowy w okresie od dnia 17 września 2011r. do dnia 9 stycznia 2012r. podlega zwrotowi na podstawie art. 84 ust 1 w zw. z art. 84 ustęp 2 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Treść art. 386 § 4 k.p.c. wskazuje na powinność sądu drugiej instancji uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji w sytuacjach w przepisie tym określonych, jednak użyte we wskazanej normie pojęcie "możliwości" uchylenia wyroku nie uprawnia sądu drugiej instancji do całkowitej swobody decyzji. Trzeba też mieć na uwadze, że chociaż w myśl art. 382 k.p.c. postępowanie apelacyjne ma charakter merytoryczny i w tym znaczeniu jest przedłużeniem postępowania przeprowadzonego przed sądem pierwszej instancji, to w procesie kierować się należy również wymogiem instancyjności, o której traktuje art. 176 ust. 1 Konstytucji RP. Oznacza to, że sąd drugiej instancji nie może zastępować własnym orzeczeniem orzeczenia sądu pierwszej instancji, gdyż mogłoby to doprowadzać do sytuacji, w których sąd odwoławczy orzekałby jako jedna i ostateczna instancja (tak m.in. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 11 lipca 2007r., (...) UK 20/07, OSNP 2008/17-18/264).

Mając powyższe na względzie i dochodząc do przekonania, że Sąd Rejonowy nie dokonał w sprawie niezbędnych ustaleń co do przedmiotu sporu i nie objął rozstrzygnięciem materialnej podstawy żądania, a zatem nie rozpoznał istoty sprawy, Sąd Okręgowy uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania na podstawie art. 386 § 4 k.p.c.

Rozpatrując sprawę powtórnie Sąd pierwszej instancji przeprowadzi postępowanie dowodowe w kierunku wynikającym z powyższych rozważań, a więc zbada czy wypłacony skarżącemu zasiłek chorobowy był świadczeniem nienależnie pobranym w rozumieniu art. 84 ustęp 2 pkt 1 ustawy systemowej, tj. czy był on pouczony przez organ rentowy w jakich okolicznościach prawo do zasiłku chorobowego nie będzie mu przysługiwało, jeżeli tak to kiedy to nastąpiło, w jakiej formie i jaki ma wpływ na żądanie zwrotu wypłaconego świadczenia.